

Коротка А.В.

(наук. кер. ст. викл. Слободянюк Д.І.)
*студентка І курсу історичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г.Короленка*

**ПРАВОЗАХИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ
ПЕТРА ГРИГОРЕНКА**

«Григоренко Петро Григорович (нар. 16. 10. 1907, с. Борисівка, тепер Приморськ. р-ну Запоріж. обл. – пом. 21. 02. 1987, м. Нью-Йорк, США) – ген.-майор. Д-р військов. наук (1961). Учасник рос. і укр. правозах. рухів. Член-засн. МГГ та УГГ (1976). Жертва рад. каральної псих. (1964-65, 1969-74). Нагородж. знаком Свободи амер. орг-ції Freedom House (1973), орденом «За мужність» І ступ. (1997, посмертно). Нац. банк України випустив пам'ятну монету, присвячену П.Григоренку (2007)» – стверджує сучасне довідникове видання [6, с. 187].

Був П. Григоренко нащадком запорізьких козаків. Але так склалося, що більша частина життя минула за межами України. По закінченні Харківського політехнічного інституту вступив до Московської військово-інженерної академії, яку закінчив з відзнакою, був направлений в Академію Генерального штабу — і там навчався блискуче. Далі служба на Далекому Сході (1939-1943), участь у боях з японцями на річці Халхін-Гол. А 1943 року знов опинився на Україні, воював за її визволення від гітлерівських окупантів. По війні — викладання у Військовій академії ім. Фрунзе у Москві. Де б не служив, де б не працював П. Григоренко — скрізь виявляв пречудові здібності, справжній талант науковця й організатора. Від 1956 року П. Григоренко генерал-майор. І чого йому ще бракувало, що завадило продовжити кар'єру? Совість. Офіцерське й людське сумління, яке успадкував від предків, чесність і порядність. Своє життя присвятив боротьбі за права кримських татар.

Захоплений хрущовською «відлигою», авторитетний військовий діяч і науковець піддавав прилюдній критиці корупцію в найвищих ешелонах влади.

Генерал – майор, вирішив виступити проти партійних перегинів. «Ми визнаємо проект програми партії, в якому засуджується культ особи, але виникає питання: чи все ми робимо для того, щоб культ особи більше не повторився?» ця заява П. Григоренка, зроблена в 1961р. мала вибуховий ефект. Генерал вимагав демократизації внутрішньопартійного життя [5].

7 вересня 1961 він виступив на партконференції Ленінського району м. Москви із закликом «підсилити демократизацію виборів і широкую змінюваність, відповідальність перед виборцями. Видалити всі умови,

які породжують порушення ленінських принципів і норм, зокрема, високі оклади, незмінюваність».

Тобто він виступив проти нового культу – культу Хрущова. Він свідомо повстав, розуміючи, що позбудеться генеральського чину, керівництва кафедрою військової кібернетики, яку створив, усіх пов'язаних з цим благ, навіть пенсії.

П. Григоренко критикував існуючий лад в СРСР, зазначаючи, що це держава де панує бюрократія.

Згодом П. Григоренка заарештували і визнали психічно нездоровим. Колишнього генерала двічі поміщали до психіатричної лікарні. Фактично це була тюрма для психічних хворих, особливо небезпечних злочинців. Такий спосіб розправи над інакомислячими був дуже вигідний державі.

П. Григоренко був не просто бунтар. Він був стратег. Зрозумівши суть СРСР як тоталітарної «Імперії Зла», він вдумливо розробляв стратегію подолання цього «зла».

1967 року офіційно реабілітовано кримсько-татарський народ. І Григоренко починає боротьбу за те, щоб реабілітація стала справжньою, щоб безневинно вигнані і потерпілі дістали змогу повернутися до рідного краю. П. Григоренко несе світові правду про репресований народ, оприлюднює відозви кримських татар до світової громадськості. Зрозуміло, так тривало недовго — арешт, короткочасне звільнення, знов арешт, примусове «лікування-перевиховання» у психіатричних закладах.

П. Григоренко, як ніхто інший, підняв питання про національне пригноблення в СРСР. Його виступи на захист євреїв, месхів, вірмен, німців Поволжя, чеченців та багатьох інших, його безкомпромісна боротьба за право корінних мешканців Криму жити на рідній землі зробили його не тільки героєм волелюбного кримсько-татарського народу, але й зробили символ боротьби за справжню рівноправність народів.

У травні 1976 П. Григоренко став членом-засновником московської групи Гельсінкської спілки із захисту прав людини, а в листопаді того ж року виступив одним із фундаторів української правозахисної організації, званої надалі як Українська Гельсінкська група.

Боротьба й поневір'яння, певна річ, не додавали здоров'я. 1977 року він змушений був їхати на лікування за кордон — спершу до Західної Німеччини, тоді до США. Випустили навдивовижу швидко й просто. І одразу по виїзді до сина в США, його позбавили радянського громадянства, до рідної домівки повернутися вже не зміг. Вбити не насліділися — занадто видатна постать. Вдалися до вигнання.

В США П. Григоренко створив і очолив закордонне представництво Української Гельсінкської Спілки. Всі 10 років, проведені в еміграції, колишній генерал вів активне життя, читав лекції про права людини. Він знав, що зруйнувати «Імперію Зла» зможе тільки правда. У самвидаві ходило кілька робіт П. Григоренка. Серед них: «Думки душевнохворого»,

«Наші будні», «Дискримінація кримських татар продовжується», тюремний щоденник. Він упорядкував самвидавний збірник «Пам'яті А.Є. Костеріна », написав коментар, спрямований проти фальсифікації радянськими слідчими органами даних про втрати кримськотатарського народу після депортації, підготував промову « Хто ж злочинці? ». Генерал разом зі своїми земляками в діаспорі закладав фундамент відродження незалежної і демократичної України [3].

У 1980 році, вже будучи тяжко хворим, П. Григоренко подорожував Європою, готуючи ґрунт до Мадридської конференції НБСЄ. Він тримався духом, почуттям обов'язку.

Його позиція була радикальною: Захід повинен зажадати від СРСР поважати права людини. Якщо людей будуть і далі переслідувати за участь у Гельсінському русі, то Захід повинен розірвати Гельсінські угоди. Зрозуміло, мова йшла про контроль за дотриманням Гельсінських угод і про ультимативні позиції Заходу.

Генерал П. Григоренко постійно домагався єдності боротьби всіх націй СРСР проти імперії. Зокрема, він постійно підкреслював, що без підтримки росіян деколонізація СРСР неможлива. Така позиція викликала постійні атаки проти нього. Закордонних українців шокувало твердження П. Григоренка про те, що й самі росіяни – «раби» імперії, і в цьому сенсі СРСР не є російською імперією, бо є імперією партократії: «Ця імперія є загрозою для всього світу. Тому боротьба за її деколонізацію не може бути справою однієї нації. Це завдання всього світу » [2].

Він написав більше 80 наукових праць із військово-технічних та правозахисних питань, мемуари «У підпіллі можна зустріти лише щурів» (1981 р., перекладені багатьма мовами), публіцистичні твори.

Помер 1987 року, до кінця залишаючися відданим своїм ідеалам, переконаним у неодмінному торжестві добра й справедливості.

Усе життя його боротьба за волю народів, усе життя жертвна праця. Сказано: служити народові це значить служити Богові. Він сам узяв на себе тягар і гідно проніс його до кінця, не схибив, не зрадив. Похований в США.

П. Григоренко приклад справжнього інтернаціоналізму. Його син Андрій писав: «Покійний генерал був і залишається символом толерантності, символом істинного патріота, який не тільки не забуває про біль свого народу, але так само безкорисливо відгукується на біль інших народів. Саме такий зразок так гостро потрібен сьогодні не тільки українському народу, а й усьому світу; світові, що захльостується отруйною хвилею релігійної і національної нетерпимості » [1].

Навіть своєю смертю, П. Григоренку вдалося об'єднати людей з різними поглядами. На похороні у Бавд-Брук були українці та росіяни, вірмени і євреї, кримські татари і корінні американці, християни різних конфесій, іудеї і мусульмани.

Його боротьба за універсальні права людини не тільки не суперечила здоровому національному патріотизму, а навпаки, сприяла йому і надавала поваги в світі.

П. Григоренко – особистість всесвітнього масштабу. Він за своїх часів, підняв престиж України на міжнародний рівень. Не розуміють і не сприймають це, хіба що ті, які зацікавленні тримати Україну на провінційному рівні. Свідомі українці радіють, що був такий Великий Український – генерал П. Григоренко. І важливо знати підростаючим поколінням, що належати до нації П. Григоренко – це престижно, почесно. На прикладі цієї постаті потрібно виховувати молоде покоління громадян України!

Література:

1. <http://www.istpravda.com.ua/articles/2012/02/21/74130/>
2. Український правозахисний рух. Документи і матеріали. Торонто-Балтимор, 1978.- с. 118
3. Енциклопедія українознавства. У 10-х томах. / Головний редактор Володимир Кубійович. — Париж, Нью-Йорк: «Молоде життя»-«НТШ»; 1954—1989, 1993—2000. — 260 с..
4. Генерал Петро Григоренко: Спогади, статті, матеріали / Упоряд. та передм. О. Обертаса. — К.: Смолоскип, 2008. — 832 с.
5. Григоренко П. Спогади. — К.: Україна, 2007. — 664 с.
6. Рух опору в Україні: 1960 – 1990. Енциклопедичний довідник: 2-ге вид. / Передм. Осипа Зінкевича, Олеса Обертаса. — К.: Смолоскип, 2012. — 896 с.

Палкан І.В.

(наук. кер. – ст. викл. Слободянюк Д.І.)
*студентка I курсу історичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г.Короленка*

ПРАВОЗАХИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ РАЇСИ РУДЕНКО

«Руденко (Каплун) Раїса Афанасіївна (нар. 20. 11. 1939, с. Петрівка Синельниківськ. р-ну Дніпроп. обл.) – журналістка. Учасниця укр. правозах. руху. Секретар УГГ. Політв'язень рад. тюрем і концтаборів (1981-87). Нагородж. орденом «За мужність» I ступ. (2006). Дружина Миколи Руденка» – стверджує сучасне довідникове видання [3, с. 623].

З інтерв'ю Р. Руденко дізнаємося про її дитячі роки: «Я – Руденко Раїса Опанасівна (за документами – Афанасіївна). Дівоче прізвище моє – Каплун. То по-батькові, а моя мама з такого принаймні в нашому селі славного роду Очеретних, бо дід, Очеретний Макар Порфирович, був дуже відомий господар, куркуль по-тодішньому. І в нашому селі, що називається